

A terminológiai szójegyzékben használt rövidítések

SZEMELVÉNYEK KÓDJAI:

T= tengrizmus, I= iszlám, AB=alevi bektasi, B=buddhizmus, M=manicheizmus, K= kereszténység, J=judaizmus

TKTa	Köl tegin K(elet) 22
TBKa	Bilge kagán É(szak) 10-12
TKTb	Köl tegin K(elet) 1
TTOa	Tonjukuk 38-39
TKTc	Köl tegin K(elet) 10-11
TKTd	Köl tegin É(szak) 10
TBKb	Bilge kagán D(él) 13
TKTe	Köl tegin D(él) 1
TOa	Ongi 1-2
TKTf	Köl tegin K(elet) 24-26
TKTg	Köl tegin K(elet) 30-31
TKTh	Köl tegin K(elet) 20
TKTi	Köl tegin D(él) 9
TKTj	Köl tegin K(elet) 29
TOb	Ongi 8
TBKc	Bilge kagán K(elet) 35
TKTk	Köl tegin D(él) 4
TKTl	Köl tegin K(elet) 23-24
TTOb	Tonjukuk 2-3
TKTm	Köl tegin K(elet) 25
TBKd	Bilge kagán K(elet) 29-30
TON	Oguz-náme
IKB	Kutadgu Bilig
IÖH	Ötemis Hadzsi
IABa	Tükröt tartottam
IABb	Bagdadot és Bászrát
IABc	Azt mondod: tudom
IABd	Türkü
IABe	Varsağı

IABf	Sok a bánatom
IABg	Megláttam ma egy szépséget
ISN	Szeráj-náme
IGN	Gevher-náme
IMK	Menákibi Kajguszuz Abdál
BSD	Szitátapatrá-dhárani
MHU	Huasztuanift
KCC	Codex Cumanicus
JNN	Nisszim ve niflaot
JHA	Haazinu

Egyéb rövidítések:

ar.	arab
gör.	görög
heb.	héber
lat.	latin
mong.	mongol
parth.	pártus
per.	perzsa
szkr.	szanszkrit

Török vallási terminológiai szójegyzék*

abaq (gör.)	'bálvány' (JHA 16) <i>yat abaqlar</i> 'idegen bálványok' (JHA 16)
ačari (szkr.)	'buddhista tanár, mentor, mester' (BSD 55)
Âdem	'Ádám' (IABa)
ağirla-	'ünnepel' (KCCc 1, 7, KCCd 1)
âkil (ar.)	'ész, értelem, felfogás; világi okosság, "okoskodás"' (ISN 4, 18, IGN 33) <i>aqil</i> (JNNa 14, 34, JHA 2, 28) <i>aqili qan-</i> 'megnyeri valaki értelmét, megtérít' (JNNb 8)
'alayhi al-rahma	'Isten áldása legyen rajta' (IÖHa 1, 24, 41)
al-Fâtiha (ar.)	a Korán első szúrája (IÖHb 37)
alğışli	'áldott' (KCCc 2, KCCe 5-6, 12, 14, 18, KCCf 2)
Ali	Mohamed próféta unokaöccse és egyben veje, az iszlám negyedik kalifája. Az ásik-költészetben a „tökéletes ember” megnyilvánulása. (IABa)
alqan-	'imádkozik' (MHUc 87, 89, 90)
alqış	'ima' (MHUc 83, 93 MHUd 59)
Allah (ar.)	'Isten' (IÖHa 41, IÖHb 2-3, 4, 20, 39, 52), Alláh (ISN 5, 25, 26, 35, IGN 11, IMK) <i>allah</i> (JNNa 30, 37, 53) <i>allahqa bek maxpul oldu</i> 'kedves volt Istennek' (JNNa 30) <i>İmā li-llāhi wa imā ilayhi rāji 'ūna</i> (ar.) Allahhoz tartozunk és térünk vissza' (IÖHb 57)
amr (ar.)	'parancs, isteni elrendelés' (IÖHa 14, IÖHb 4, 22) <i>emr</i> (IABd)
ançulayu kälmiş	'az ekként jött' A szanszkrit <i>tathāgata</i> ótörök fordítása. Buddha egyik elnevezése. (BSD 32)
aniğ qılınç	'rossz cselekedet' (MHUa 4, 18 MHUc 20, 113, MHUd 27)
apostolik (lat.)	'apostoli' (KCCg 15)
ariğ	'tisztá, szent' (BSD 57, MHUd 52) <i>ari</i> (KCCa 2,3,8, KCCb 1, KCCc 2, KCCe 21, KCCf 35, KCCg 7,13)
ariğ dıntar	'szent kiválasztott' (MHUc 10-11, MHUd 53-54, 65)
arī fîn	'Szentlélek' (KCCg 7,13)
arqun	'keveredett (ti. olyan dolog, amelyben a Fény és a Sötét összekeveredett)' (MHUa 19, MHUc 46)
as(t)l (ar.)	'lényeg, igazság, alap, eredet' (ISN 9, 32, 51, IGN 20, 22, 24, 29, 32)

* A terminológiai szójegyzék összeállításánál a legelső előfordulásbeli alakot vettük a szócikk fejének, és a szaknak csak a szemelvényekben előforduló jelentéseit adtuk meg. Az átírás sajátosságokra, ld. átírás táblázatokat.

âsitâne (per.)	'dervis kolostor' (IMK)
âşik (ar.)	'szerelmes, Isten szerelme; dervis; a bektasi énekmondó' (IABb, IABf)
aşik (ar.)	'szerelem; a dervis Isten utáni vágyódása' (IABb, IABf, ISN 18, IGN 19)
ata	'Atya' (KCCa 3,9, KCCb 10, 11, KCCc 10, KCCg 1, 4, 5, 11, 14, JHA 6, 8)
añi kötrülmiš	'akinek a neve emelkedett, tiszteletre méltó' A szanszkrit <i>bhagavat</i> fordítása. Buddha állandó jelzője. (BSD 6, 51)
avoda-zara (héb.)	'bálvány, bálványimádás' (JNNb 5)
ayân (ar.)	'feltárulás, manifesztáció' <i>ayân kil-</i> 'feltár' (ISN 39)
ay qağan	'Hold Kagán, Hold Úrmó' (TONa 3)
ayrılık	'elválás, elkülönülés' Misztikus értelemben: az isteni egység felbomlása teremőre és teremtettre. (IGN 9)
'aziz (ar.)	'szent' (IÖHb 34, 37) <i>aziz</i> (IMK)
äcü	'(Atya) Isten' (IKB 10)
ärk	'akarat' (KCCa 6, KCCb 10); 'hatalom' (KCCa 10) <i>barčaga ärkli</i> 'mindenható' (KCCg 1)
ärklig	'hatalmas' (IKB 6)
ät'öz	'(halandó) test' (BSD 21, 36, MHUc 73)
bačaq bača-	'(bőjtöt) bőjtől' (MHUc 15, MHUd 5)
baht (per.)	'isteni elrendelés, sors, osztályrész, szerencse' (IGN 25)
baptisma (lat.)	'kereszttség' (KCCg 17)
baš ur-	'leborulva imád' (KCCd 16, JNNa 5,9, JNNb 6)
bayat	'örök, Örökkévaló, Isten' (IKB 1, 2, 6)
bazlıy	'békesség' (KCCb 9)
bäria (héb.)	'teremtény' (JNNa 14)
bil-	'tud, ismer (Istent)' (ISN1, 4, 5, 6, 9, 12, 22, 35, 37, 38, 43, 44, 46, 48, 51, 54, 55, IGN 3, MHUa 33, MHUb 19, MHUc 9, 33, 36, 39, 41, 45, 50, 73, JNNa 15, JHA 17)
bilim	'tudás' A bektasi költészetben elsősorban a misztikus, nem tanulható tudás jelölésére használják. (IABc)
birlik	'egység; egyedülvalóság' (IKB 9, 13, ISN 55, IGN 9, JNNa 53)
bitik	'írás, Szentírás' (KCCc 3, KCCe 6)
bitiw	'írás, Szentírás' (KCCg 10) ld. <i>bitik</i>
bodisatav (szkr.)	'aki a megvilágosodásra törekszik' (BSD 2)
bošat-	'megbocsát' (KCCa 10, KCCf9, KCCg 18) <i>bosat-</i> (JHA 43)
bošun-	'megbocsánik, feloldozást nyer' (MHUc 103, 111)
bošunčsuz	'megbocsáthatatlan' (MHUa 35)
bošunu ötün-	'megbocsátásért esedezik' (MHUa 37, MHUb 31, MHUc 31, 67, 81, 96, 120, MHUd 8, 20, 35, 66)

boşuyu qol-burhan	'megbocsátásért könyörög' (MHUd 17) 'buddha' (BSD 2, 51) <i>burhan</i> 'burhán, próféta' (MHUc 10, 25, 52, 60, 85, MHUd 6) <i>burhan quli</i> 'Buddha állapot' (BSD 68, 70)
buyan (szkr.)	'erény (amely másoktól megkülönböztet), érdemes, jó cselekedet' (TONa 98, BSD 57, 69, MHUc 18)
bügü	'próféta' (KCCg 15)
bülbül (per.)	'fülemüle, az istenkereső szimbóluma' (IABf, IABg)
büyüklük	'nagyság, hatalmasság (Istené)' (JNNa 44)
cağır-	'hírdet' (JHA 3) <i>şemi bila hanin çağır-</i> 'az Úr nevét hirdetni' (JHA 3)
cânan (per.)	'a kedves, szeretett lény; a szúfi költészetben: Isten' (IABa)
cennet (ar.)	'Mennysország' (IABc, IABg)
çaşşapat (szogd)	'parancsolat' <i>on çaşşapat</i> 'tízparancsolat' (MHUc 69, 78, MHUd 48-49) <i>çaşşapat tut-</i> 'parancsolatot megtartani' (MHUc 69, MHUd 3, 11-12, 59-60)
čaidan (kinai)	'böjti csarnok' (MHUd 4, 13)
Çalab	'Isten' (IGN 3)
çare (per.)	'gyógyír' (IABf)
čeri	'(mennyei) sereg' (KCCb 7)
darm (szkr.)	'tan, törvény, Buddha tanításai' (BSD 1, 47)
darni (szkr.)	Mágikus hatású szöveg, a <i>mantra</i> szinonimája. (BSD 29, 47)
debexa (heb.)	'(véres) áldozat' (JHA 38) <i>debexa et-</i> 'áldoz, áldozatot mutat be' (JHA 17)
deli	'bolond, Isten bolondja' A szúfik egyik jelzője. (IABd)
defil (ar.)	'útjelző, útmutató, bizonyíték; a tökéletességet elért ember' (ISN 30, 52)
derd (per.)	'baj, bánat; az Istentől való elválasztottság' (IABb, IABf, IGN 6)
derman (per.)	'gyógyír; az Istentől való elválasztottság megszűnése' (IABf)
derviş (per.)	'szegény, istenkereső, szúfi' (IABb, IMK)
din	'hit, vallás' (IÖHb 26, 28, 32, 45, 52)
diril-	'feltámad' (IGN 9)
dolu	'kupa', átvitt értelemben: 'bor' (IABc)
dor ters	'engedetlen nemzedék' (JHA 5, 20)
du'â (ar.)	'ima' (IÖHa 20)
ebangelim (gör.)	'evangélium' (KCCb 1)
efândi	'Úr' <i>dunyanin efândisi</i> 'a világ ura' (JNNa 5, 35)
egidgân	'tápláló (Isten)' (IKB 1)
enbiyâ u evliyâ (ar.)	'próféták és szentek' (IGN 23)
er	'férfi, érett ember', misztikus értelemben: 'a megérkezett' (ISN 19, 20, 25)

erdān	'szűz' (KCCg 8)
farqīna git-fasman et-fet(i)h (ar.)	'felismer (Istent)' (JNNa 12, 15)
feynalīq āt-frišti (per.)	'megkönyörül' (JHA 36)
	'hódítás', misztikus értelemben: 'feltárulás' (ISN 43)
	'rosszat tesz' (JNNb 4)
	'angyal' (MHUc 101)
gāfil (ar.)	<i>frište</i> (KCCb 2, 6, 7, KCCe 4, 7, 9, 10, 13, 14, 18, 22, 24)
	'tudatlan, figyelmetlen' Misztikus értelemben: 'aki megfélekedzik Istenről' (ISN 7, 33, 52, 53, IGN 33)
gāv u mǎhī (per.)	'Ökör és Hal' A muszlim világkép szerint e két állat tartja hátán a Földet. (IGN 11)
gayr-i hakk (ar.)	'más, mint Isten; világ' Misztikus értelmezése: a Valóság (Isten) azon része, mely a teremtésben tőle 'világként' elkülönül (ISN 23)
gelejāk dunya	'eljövendő világ' (JNNa 51)
gül (per.)	'rózsa', az Isten szimbóluma (IABf, IABg)
gūnah	'vétek' (IABg)
gūnahindan baġiṣla-gūzel	'megbocsátja a vétkeit' (IABg)
gūzīn (per.)	'a szépség, a szeretett lény' (IABd, IABg)
ha (héb.)	'kiválasztott' (ISN 41)
haqadoš baruḡ hu (héb.)	'Úr' (JHA 3, 9, 12, 19, 30, 36)
haqq (ar.)	'a Szent, áldott legyen Ő' (JNNc 1)
	'igaz(ság), való(ság), helyes (hit), Isten' (IKB 11, IÖHb 26, 28, 32, 37, 57)
	<i>hakk</i> (IABe, ISN 6, 7, 13, 14, 16, 23, 26, 27, 33, 42, 55, IGN 28)
hāl (ar.)	'állapot' A szúfizmusban 'tudatszint, az isteni közelség megtapasztalásának szintje'. (ISN 1, 4, 8, 18, 20, 43, IGN 6, 15)
hālik (ar.)	'teremtő' (IGN 2)
hamd (ar.)	'dicséret, Isten dicsőítése' (IÖHb 52)
hāsīl (ar.)	'létrejövő, megvalósuló' (ISN 1, 9, 11, 20, 30, 37)
hašem yitbarax (héb.)	'az Áldott Név vagyis az Úr' (JNNa 31, JNNb 10, JNNc 2)
Havva	'Éva' (IABa)
hayāl (ar.)	'képzet, illúzió' Misztikus értelemben: 'a világ megosztottságának, Istentől való elkülönültségének képzete' (ISN 19)
hayr u šerr (ar.)	'(Isten által elrendelt) jó és rossz' (ISN 11)
Hayy (ar.)	'a mindörökké létező (Isten)' (ISN 44)
hāzır gör-hicrân (ar.)	'jelenvalónak látja (Istent)' (ISN 13, 14)
hikmet (ar.)	'elválasztottság, az ember hétköznapi állapota' (IABd)
hocâ (per.)	'bölcesség' (ISN 3, 26, 46, IGN 20, 33)
hūsīn (ar.)	'tanító' (ISN 7)
ḡač (per.)	'szépség', Isten tökéletességének megnyilvánulása (IABg)
	'kereszt' (KCCd 3)
	<i>ḡačqa kār</i> - 'keresztre feszít' (KCCg 9)

çalıfa (ar.)	'helyettes, helytartó, kalifa; magasabb ranggal rendelkező dervis' (IÖHa 9) <i>halıfe</i> (IMK)
çay vâqayam (héb.)	'örökkévaló' (JNNb 2, 9)
çudâ-yi ta'âlâ	'a magasságos Isten' (IÖHa 13, 17, 38, 51, 57, IÖHb 25, 50)
ıduq yer sub	'szent föld-víz' A rovásírásos szövegekben megjelenő spirituális entitás. Egy elvont, szent haza fogalmat takar. (TTOa, TBKc)
ığaç ~ yığaç	'fa' (TONa 30, 34, 37, 71, 72, TONb 21)
ınam eyt-	'hisz (Istenben)' (JNNb 1, 5)
ınan-	'hisz' (MHUc 52, KCCg 1, JNNb 9)
İbrahim	'Ábrahám' (IABa)
ıdı	'gazda, úr, Úr' (IKB 1, 5, 24, 28)
iki âlem	'a két világ' (az anyagi és a szellemi), azaz a létezés teljessége (IABa)
ilhâm (ar.)	'sugallat' (IÖHb 3)
il(i)m (ar.)	'tudás, bölcsesség' A későbbi török misztikus szövegekben negatív színezetet ölt, s mint világi tudást kezdik használni. (ISN 9,17, 24, 33, 37, 42)
ımân (ar.)	'igaz hit' (ISN 15)
ınamlıq	'hit, hűség' (JHA 20)
İsâ	Jézus (IABa)
ıslâm	'iszlám' (IÖHb 1, 3, 52, 56)
ışâret eyle-	'mutat, jelet ad (csodát tesz)' (IMK)
ıyılık	'jószág' (JNNb 4) <i>ıyılık ver-</i> 'jót tesz vkivel' (JNNb 4)
ıalvar-	'imádkozik' (TONa 51) ld. <i>ıalbar-</i>
ıamâ'at (ar.)	'(vallási) közösség' (IÖHb 26)
ıân (per.)	'lélek (a teremtményekben lévő isteni lélek), élet; ember; dervis' (IÖHa 40) <i>cân</i> (IABa, IABc, ISN 10,15, 36, 51, IGN 1, 7, IMK) <i>ıan</i> (KCCc 8, KCCe 5, 20, 21, 23 KCCf2, 12, 22, 31)
ıehan (per.)	'világ' (KCCf28) <i>ol jehan</i> 'másvilág' (KCCf 15)
ıuhut	'zsidó(k)' <i>ıuhut yeri</i> 'zsidók földje' (KCCd 5) <i>ıuhutlar çanı</i> 'a zsidók királya' (KCCd 8)
kadeh (ar.)	'kupa', átvitt értelemben: 'bor' (IABe) ld. <i>dohu</i>
kadı̄m-i lem yezel (ar.)	'kezdet és vég nélkül való' (IGN 2)
kâfir (ar.)	'pogány, hitetlen, nem muszlim' (IÖHa 3,4, 6, IÖHb 4, 54) <i>qafir</i> 'istenkáromló' (JNNb 5)
kâhin (ar.)	'jós, jóvendómondó,' (IÖHa 3, IÖHb 5, 9, 42)
kâmil (ar.)	'tökéletes (ember)' A szúfizmus egyik kulcsfogalma, a megistenült, egóját levetett, istenben feloldódott embert jelöli. (IABe, ISN 21)
kân-i maden (per.)	'az anyag bányája' Misztikus értelemben: az anyagi, teremtett világ isteni

	forrása. (IGN 10)
karāmat (ar.)	'csoda, csodatétel' (IÖHa 67, IÖHb 6)
katolik (lat.)	'katolikus' (KCCg 16)
kāčürgān	'megbocsájtó (Isten)' (IKB 1)
kāčürgil yazuqin	'bocsásd meg vétkeid' (IKB 28)
kemāl (ar.)	'tökéletesség' (IÖHa 11)
keşf (ar.)	'feltárulás' (ISN 27)
Kevser (ar.)	Paradicsomi folyó, a bektasi költészetben a tényleges tudás forrása. (IABc)
kible (ar.)	'Isten arca (az iszlámban az irány amerre a hívó fordul, ha imádkozik)' (IABf) <i>qibla</i> (JHA 20)
klise (lat.)	'egyház' (KCCg 17)
kök	'ég, menny' (KCCg 1,7,11) <i>kök böri</i> 'szürke farkas' (TONa 99) <i>köktegiler</i> 'az égiek' (KCCf 18) <i>kök tängri</i> 'Kék Ég, Ég Isten' (TONa 60, TONd 58) <i>kök tülüküg kök jallug bedik bir erkäk böri</i> – 'szürke bundájú, szürke sörényű, hatalmas hím farkas' (TONb 16-18, 27-28, 31-33) <i>oturur köklerde</i> 'a mennyekben lakozik' (JNNa 31) <i>qonar köklerde</i> 'a mennyekben lakozik' (JNNb 1)
könilik küni	'az igazság, azaz a Végítélet napja' (IKB 30)
könjül	'lélek, szív' (TONd 24, IKB 11, 12, 20, 25, 26, IÖHa 42, IÖHb 20, 45, BSD 55, MHUc 54,62, 70, 76, 86, 91, MHUd 7, 17, 58) <i>gönül</i> (ISN 16, 23, 27, 42) <i>könjül</i> (KCCb 9, 10, KCCc 5, 7, KCCf 7, 24, 35)
küf(ü)r (ar.)	'hitetlenség, istentagadás' (ISN 15)
qadīrlīq	'hatalom' (JNNa 38, JNNb 2,6)
qara	'sötétség' (MHUa 6, 24, MHUb 8, MHUc 43, 48)
qargışlu	'elátkozott' (KCCf 40)
qayam (ar.)	'örök' (JHA 5, 40) <i>qayam menmen dunyağa deyin</i> 'Örökké élek én!' (JHA 40)
qismet (ar.)	'sors, eleve elrendeltség' (JNNb 3)
qopur-	'egy helyre összegyűjti az embereket a Végítélet napján' (IKB 30)
qoru	'védett, tiltott, szakrális hely' (IÖHb 4) <i>qor</i> (IÖHb 18) <i>qor-qor</i> (IÖHb 16, 17)
qudrat (ar.)	'erő, hatalom, Isten mindenhatósága' (IÖHa 51, 57, IÖHb 50) <i>kudret</i> (IGN 1, 4, 13) <i>qudret</i> (JNNa 49)

qul	'szolga' (IKB 28, JNNa 31, JHA 36, 43) <i>kul</i> (IABd, IABe, IABg, ISN 32) 'szolga', a szúfi költészetben minden teremtmény Isten szolgájának számít, hiszen létezése Istentől függ.
qulluq át- qut	'szolgál (Isten)' (JNNb 6, 10) 'uralkodói karizma, az uralkodáshoz szükséges égi pártfogás; jó szerencse, boldogság; méltóság' (TKTg, TKTi, TKTj, Tob, TBKc, TONc 19, 20, 24, BSD 3, 4, 7, 68, 70, MHUc 27) <i>nom qui</i> 'magasztos tan' (MHUD 64)
qutqardači	'Megváltó' (KCCb 4, KCCc 4)
qutqaruwcu	'Megszabadító' (JHA 39)
qut qiw	'áldás (és kegyelem)' (MHUb 14-15)
qutluğ	'áldott' (MHUa 39)
quvet (ar.)	'erő, hatalom; képesség' (JNNa 8, 34)
levh-i kaleme (ar.)	'az Óstáblák tolla' A világ és az ember sorsát, a jelent és a jövőt isteni táblákra felróvó toll. (IGN 21)
Mabūd (ar.)	'az imádott, félt (Isten)' (ISN 22, 38)
maden (per.)	'anyag' (IGN 10, 29)
Mahmūd (ar.)	Mohamed Próféta egyik neve (IGN 25)
maylūqāt (ar.)	'teremtmény, élőlény' (JNNa 14, JNNb 3)
malay (ar.)	'angyal' (JNNa 34)
malūm eyle-/qil-	'megismertet, feltár' (ISN 40, 41, 54)
manastar hizr(a)(parth.)	'véteinket bocsásd meg' (MHUa 38, MHUb 32, MHUc 32, 67-68, 82, 97, 120, MHUd 21, 35-36, 66-67)
Mariam	'Mária' <i>erdeng ana Mariam</i> 'Szűzanya Mária' (KCCg 8) <i>ari qiz Mariam</i> 'Szűz Mária' (KCCc 1-2, KCCd 18)
māñü	'örök, Örökkévaló' (IKB 6, 10) <i>māñü tirilik</i> 'örök élet' (KCCg 19)
māñüdāš	'aki társ az örökkévalóságban' (KCCg 14)
Mecnūn (ar.)	'az örült' A muszlim irodalom közismert szereplője, aki belebolondult szerelmébe. A szúfi gondolkodás szerint ő a követendő példa, aki teljes odaadással kereste szerelme tárgyát. (IABe)
menâkub (ar.)	'csodás dervisztörténet, legendárium' (IMK)
menzil (ar.)	'állomás' Misztikus értelemben: 'spirituális állomás, létszint' (ISN 36, IGN 15)
merd (per.)	'ember' A bektasi költészetben az istenkereső emberre használják, szemben az öntudatlan tömeggel (<i>ehl</i>). (IABd)
miron	'mirha' (KCCd 20)
Mošā	'Mózes' (JNNc 2, 4)
muâf eyle- (ar.)	'feloldozást ad' (ISN 23)

mubārak (ar.)	'áldott' (IÖHb 47) <i>mübārek</i> (IMK)
muhabbet (ar.)	'szerelem; a dervis Isten utáni vágyódása' (IABf)
Muhammadi (ar.)	'mohamedán' (IÖHa 4, IÖHb 15, 25)
Muhtār (ar.)	'kiválasztott; Mohamed Próféta egyik neve' (ISN 19)
muḡī yoq	'hiánytalan' (IKB 5)
muḡsuz	'hiánytalan, nincs szüksége semmire' (IKB 6, 28)
murād (ar.)	'cél' A bektasi költészetben kizárólag az Istenben való feloldódásra utal. (IABd)
murtadd	'hitehagyott' (IÖHb 53)
muslimān	'muszlim' (IÖHa 2, 4, IÖHb 23, 34, 45, 52)
Mustafā (ar.)	'a kiválasztott', Mohamed Próféta egyik neve (ISN 6, 17, 24)
mürşid (ar.)	'mester, spirituális vezető' (ISN 6)
Müsteân (ar.)	'a segítő (Isten)' (ISN 48)
müßerref (ar.)	'megszentelt, megtisztelt' (ISN 36, IGN 27)
nävsi (szkr.)	'jó tündér' (TONa 7)
neff(e)s (ar.)	'lélegzet, lélek; éntudat, ego' (ISN 14, 15, 21)
nese (ar.)	'italáldozat' (JHA 38)
niḡošak (szogd)	'hallgató, a manicheus hívő' (MHUc 53, MHUd 50)
nišan (per.)	'jel' (KCCb 4, KCCe 6)
nom (gör.)	'tan, vallás, vallási közösség' (MHUc 5, 36, 106, 109, MHUd 14, 60) <i>arig nom</i> 'szent tan' (MHUc 9, 34, 99, MHUd 52–53) <i>igid nom</i> 'hamis tan' (MHUc 25) <i>nom qui</i> 'magasztos tan' (MHUd 64)
nomla-	'prédikál' (MHUc 11)
Nuh	'Noé' (IABa)
nūr-i hidāyat	'az igaz hit fénye' (IÖHb 20)
oḡul	'Fiú' (KCCb 10) <i>owul</i> (KCCg 3, 14)
öḡün/öḡün-	'megbán' (MHUa 37, MHUc 30)
ölüm	'halál' (BSD 45, KCCf 19, JNNa 40) A szúfizmusból azonban sokkal inkább a negatívumokat hordozó ego eltűnésével, Istenben való feloldódásával, semmint a fizikai pusztulással azonos (IABb) <i>ölümden qop-</i> 'felemelkedik a halálból, feltámad' (KCCg 11) <i>ölülering qopmaqligi</i> 'holtak feltámadása' (KCCg 18–19)
Ötüken	A türkök szakrális földje (TKTk, TKTI)
övänc	'dicsőítés' (KCCg 15)
öz	'lényeg, saját, igazi' (ISN 37, 38, 39, 40, 49, MHUc 15) <i>tirig öz</i> 'Élő Én' (MHUc 24)
özüt	'lélek' (MHUa 8, MHUc 16, MHUd, 31) <i>yaruq özüt</i> 'fénylélek' (MHUa 21)

pâk (per.)	'tisza' (ISN 16)
pap	'pap' (KCCf 40)
papaz (gör.)	'pap' (KCCe 1)
pâsi (per.)	'tisztátalan, piszkos' (ISN 16)
päsäl (héb.)	'szobor, bálvány' (JNNb 9)
peygamber (per.)	'próféta' (KCCd 11) <i>Peygamber</i> (IABe)
pratikabud (szkr.)	Olyan Buddha, aki elérte a megvilágosodást, de magányosan él és nem fedi fel a tudását a világ előtt. (BSD 3–4.)
puši (kínai)	'alamizna' (MHUc 17, 99, 108, 109, MHUd 49)
rabenu (héb.)	'tanítónk' (JNNc 1, 4)
râh (per.)	'út' (IABd)
rahmat	'kegyelem' (IÖHb 1, 57)
rast (per.)	'igaz' (JHA 4)
rûh (ar.)	'lélek' Az ember és az állat életét biztosító lélek (IMK)
safâ (ar.)	'megtisztult' (ISN 6)
sahab (ar.)	'úr' (JNNa 9) <i>chuyaniy sahabu</i> 'a világ ura' (JNNa 9)
sâhir (ar.)	'varázsló' (IÖHb 4, 9, 34)
sâni'i perverdigâr (ar.-per.)	'teremtő isten' (IGN 13)
sağ (szkr.)	'gyülekezet, közösség' (BSD 1, 47)
saytan (ar.)	'gonosz' (JHA 17)
sâwüg sawçi	'a szeretett proféta, azaz Mohamed' (IKB 30)
semâ (ar.)	'zenével, sokszor táncsal kísért szúfi szertartás' (IMK)
seyyâh (ar.)	'utazó; a szúfi költészetben: istenkereső' (IABb)
Sitatapatre (szkr.)	'A fehér emyős istennő' (BSD 7, 33, 47, 54)
sıdk (ar.)	'tisztaság (a szívé)' (ISN 18)
songu	'vég' (JHA 20, 29)
sövün-	'örvend' (KCCd 14, KCCe 13)
suç	'bűn' (ISN 23)
suy	'bűn' (MHUd 63, 65)
suyurqa-	'megkönyörül' (IKB 28)
şâh (per.)	'uralkodó, sah, a szúfi költészetben: Isten' (IABa, IABd, IABe, IABf, ISN 2, 39)
şayx	'sejh' (IÖHa 7, 8, 11, 13, 16, 19, 20, IÖHb 9, 11, 14, 15, 23, 51)
şem hamâforaş (héb.)	'a Teremtő lényegi neve' (JNNc 5)
şimnu (szogd)	'Simnu, gonosz szellem' (MHUa 31) <i>aniğ qilinçliğ şimnu</i> 'rossz cselekedetű Simnu' (MHUa 4, 18)
şirk (ar.)	'társítás; az iszlám szerinti legfőbb bűn, Allah mellé más isten állítása' Misztikus értelemben: az egység fel nem ismerése, önmagunk istenítése. (ISN 26)

šravak (szkr.)	'hallgató, buddhista tanítvány' (BSD 4)
šügür (ar.)	'hála' (KCCb 8)
tâat (ar.)	'vallásyakorlat, meghódolás' (ISN 19)
taqdir (ar.)	'(isteni) elrendelés, sors' (IÖHa 16)
tâlib (ar.)	'váglyakozó; (Isten) kereső, tanítvány' (ISN 13)
tâfi-i mesûd (ar.)	'boldog sors' (IGN 25)
tamu (szogd)	'pokol' (MHUc 3, 38)
	<i>tamuχ</i> (KCCf 27, 28)
	<i>tamuq</i> (KCCf 20)
	<i>tamu qapiçi</i> 'a pokol kapuja' (MHUc 3)
	<i>tamu yeri</i> 'a pokol országa tkp. helye' (MHUc 38)
	<i>tamuχdağilar</i> 'pokolbéliek' (KCCf 18)
tanī-	'megismer (Isten)' (JNNa 14, 15, 35, JNNb 9)
tanrılık	'istenség' (IGN 18)
tapin-	'imád' (MHUc 26, 29)
tâfila (héb.)	'ima' (JNNc 1)
tâfila ât-	'imádkozik' (JNNc 1)
tâjri	'ég, Isten' (TKTa, TBKa, TKTb, TTOa, TKTe, TKTd, TBKb, TKTe, TKTf, TKTi, TKTj, TOb, TBKc, TTOb, TBKd, TONa 50, TONc 22, TOND 17, IKB 0, MHUa 2, 6, 17, 24, 26, 27, 28, 32, 33, 36, MHUb 30, MHUc 7, 8, 22, 28, 30, 41, 61, 63, 65, 66, 72, 80, 92, 93, 96, 102, 111, 117, 118, MHUd 6, 9, 19, 34, 36, 37, 55, 57, KCCa 2,7,9, KCCb 8, 9, KCCc 1, 8, 9, KCCe 3, 4, 6, 20, 22, 24, KCCf 5,7,8, 22,34,40, KCCg 3,4,5,15),
	<i>tajri</i> (JNNa 7, 13), <i>tenri</i> (JHA 3, 15, 17, 18, 21, 37, 39)
	<i>ata tâjri</i> 'Atyaisten' (KCCg 1)
	<i>aš içkü tâjri</i> 'az étel és ital istene' (MHUb 25)
	<i>âzrua tâjri</i> 'Ezrua isten' (MHUa 22, MHUc 50, 56, 84)
	<i>beš tâjri</i> 'az öt isten' (MHUa 1, 8, MHUb1, 13, 17, 18-19, MHUc 59, 100, 103, 112, MHUd 30, 45)
	<i>büyük qadir tâjri</i> 'nagy és erős Isten' (JNNb 6)
	<i>büyük tâjri</i> 'hatalmas Isten' (JNNa 13, 15, 35, 36, JNNb 1, 9)
	<i>büyük tâjrîsi dunyanîj</i> 'a világ hatalmas Istene' (JNNa 31)
	<i>χormuzta tâjri</i> 'Hormuzta isten' (MHUa1, 7, 30-31, MHUb 2)
	<i>χroštag padvahtag tâjri</i> 'Hróstag és Padvahtag isten' (MHUc 102)
	<i>inamlî tenri</i> 'hüségese Isten' (JHA 4)
	<i>kertü tâjri</i> 'az igaz isten' (MHUc 8-9, 33)
	<i>küçlüg tâjri</i> 'az erős isten' (MHUc 51, 85)
	<i>kün ay tâjri</i> 'a nap és a hold istene, Jézus Krisztus' (MHUc 50-51, 57, 84)
	<i>qayam tenri</i> 'Örök Isten' (JHA 5)
	<i>mânjigü tângri</i> 'az örökkévaló isten' (MHUa 15, 29)
	<i>ot tâjri</i> 'a tűz istene' (MHUb 6)

	<i>suw täjri</i> 'a víz istene' (MHUb 5)
	<i>tajrisi köknij</i> 'mennyeek Istene' (JNNb 6)
	<i>täjri yeri</i> 'az istenek lakhelye' (MHUa 15 MHUb 9, MHUc 37)
	<i>tüntura täjri</i> 'a levegő istene' (MHUb 3)
	<i>varuq täjri</i> 'a fény istene' (MHUa 16, MHUb 4-5, MHUd 52, 64)
	<i>yat tenri</i> 'idegen isten' (JHA 12)
	<i>yel täjri</i> 'a szél istene' (MHUb 4)
	<i>yer täjri</i> 'a föld és az ég' (MHUc 39, 44, 46)
	<i>yogargi tenri</i> 'fenséges Isten' (JHA 8)
täjriči nomči	'prédikátor' (MHUc 12-13, MHUd 53)
täyši-	'ajándékkal hódol (uralkodónak)' (KCCd 10, 15)
tebendegi ger	'pokol, alvilág' (JHA 22)
temiz (ar.)	'tisztá' (ISN 19, 27, IGN 32)
tere	'ítélet, törvény' (JHA 4, 41) ld. <i>törü</i>
	<i>tutar tereni qudratim menim</i> 'ítélethez fog kezem' (JHA 41)
terk et-	'elhagy, felad (a hitetlenséget)' (ISN 15, 19)
timean	'tömjén' (KCCd 17)
tirgiz-	'életre kelt, feltámaszt' (JHA 39)
	<i>tirgizgiči bäy</i> 'éltető Úr' (KCCg 14)
	<i>tirgizgen</i> 'aki életre kelt' (JNNa 44, JNNb 3)
tirilik	'élet'
	<i>tügämmüz tirilik</i> 'véget nem érő élet' (KCCc 6)
	<i>mänü tirilik</i> 'örök élet' (KCCg 18)
tin ata	'lelkiatya' (KCCa 3, 9)
tola turur yer	'kerek e világ' (TONd 17-18)
tornaqsi	'alattomos' (JHA 5)
törü	'törvény' (TKTa, TK Tb, MHUc 87, 100, 106, MHUd 1)
	<i>nom törü</i> 'a tan és törvény' (MHUc 5, MHUd 14, 60), ld. <i>tere</i>
törüit-	'teremt' (IKB 3, 4, 13, 14, 19, 21)
törütgän	'teremtő (Isten)' (IKB 1, 15)
tözdäs	'egylényegű' (KCCg 5)
tüş	'álom, profetikus látomás, jósló álom' (TONd 12)
tüşimäl (mong.)	'látnok' (TONd 5)
uğan	'mindenható' (IKB 2, 6)
uluğ күн	'a Végítélet napja' (IKB 32)
Umay	Az ég isten (tängri) női párja. (TTOa, TKTg)
uran	'jelszó, csatakiáltás' (TONa 99)
uruğ	'mag; nemzetség, leszármazás' (TONc 20, 22, TONd 18)
ušnir lakšan	(szkr.) 'fejduador jel' Egyik a 32 jelből, amelyek a megvilágosodottak külső jellegzetességei. (BSD 32-33)

uyat	'szégyen' (KCCf 17,19,36)
üç çan	'Háromkirályok' (KCCd 2, 7)
vade (ar.)	'az élet vége, végóra' (ISN 1, 4)
varlık	'lét, jelenlét; Isten mindent átfogó léte, jelenléte' (ISN 27, 29, 51, 55, IGN 11, 24)
vuslat u fürkat (ar.)	egység és elválás' (IGN 17)
wali (ar.)	'szent, szent ember' (IÖHb 2) <i>velî</i> (ISN 18, IGN 31)
yakîn ehl	a biztos tudás népe; a misztikus úton járók, szúfik' (ISN 29)
yalbar-	'könyörög' (KCCa 7,8, KCCd 16) ld. <i>jalvar-</i>
yaman	'rossz, gonosz' (TONa 24, IÖHb 24, KCCa 5,6, KCCf 9, JNNa 29, JHA 24, 35, 41) <i>yamanliq</i> 'rossz cselekedet' (JNNb 4)
yañil-	'vétkezik és eltévlyedik, téved' (MHUa 23, MHUc 115, 16, 17, 20, MHUd 55, JNNa 7)
yâr (per.)	'kedves' (IABb)
yara	'seb', az ego okozta mindenféle szenvedésre alkalmazott kifejezés. (IABf)
yarat-	'teremt, alkot' (TBKb, TKTh, MHUa 28, 30, MHUc 45, 105, KCCg 2, JNNa 14, 35, JHA 6, 15, 18) <i>topraqtan yaratilmîştir</i> 'földből teremtett' (JNNa 56)
yaratqan	'aki teremt, Teremtő' (JNNb 3)
yaratuwcu	'Teremtő' (JHA 4, 15, 18, 30, 31, 37)
yarğu yara-	'ítél, ítéletet hoz' (JHA 36)
yarîqlîy	'fényesség' (KCCb 7)
yarlîgançlu	'könyörületes' (KCCf 8)
yarlîgaslî	'könyörületes' (JHA 15)
yarliqa-	'megkönyörül, kegyelmez' (TBKa, TKTi, BSD 52) <i>yarliqa-</i> (KCCa 9, KCCf 5)
yaruq	'fény' (TONa 52, 55, 58, IKB 12, 22, MHUa 6, 22, 24, MHUb 16, MHUc 37, 43, 47, 101, 104, 112, 117, MHUd 30, 45), <i>yarîq</i> (KCCd 3) <i>yaruq özü</i> 'fénylélek' (MHUa 21) <i>yaruq lâyrî</i> 'a fény istene' (MHUa 16, MHUb 4-5, MHUd 52, 64) <i>yaruq lamğa</i> 'a fény pecsétje' (MHUc 54) <i>jaruq</i> 'fény sugar' (TONb 16)
yavûz	'rossz' (ISN 34) <i>yavîz</i> (BSD 44, 61)
yawlaq	'rossz' (MHUa 12, MHUb 19, MHUc 74, 114, 117, MHUd 23, 33)
yazîn-	'vétkezik' (MHUa 23, 35, MHUb 30, MHUc 28, MHUd 54)
yazuq	'bűn, véték, vétség' (IKB 28, MHUa 35, 37, MHUb 31, MHUc 31, 66, 81, 96, 119, MHUd, 8, 16, 20, 34, 63, 65, KCCe 19, KCCf 3, 13, 14, 24, 28, 32, 34)

	<i>yaziq/yazuq ayt-</i> 'bünt megvall, gyón' (KCCa 1, KCCf 1, 4, 7, 16, 22, 27, 32-33, 36, 37, 39, 39, 46)
	<i>yaziqlarınıy bořatmađı</i> 'bünök megbocsájtása' (KCCg 17-18)
	<i>yaziq et-</i> 'vétkezik' (KCCa 7)
	<i>yazuq qoy-</i> 'bünt megbán' (KCCf 5, 25)
	<i>yazuqda bořun-</i> 'vétek alól megbocsátást nyer' (MHUa 37, MHUb 31, MHUc 31, 66-67, 81, 96, 119, MHUd 20, 34-35, 65-66)
	<i>yazuqtan bořat-</i> 'bünt megbocsát' (KCCa 9)
	<i>yazuqtan yarlıga-</i> 'a bünön megkönyörıl' (KCCa 9)
yazuqlı	'bünös' (KCCa 1, KCCe 2,4,5,23, KCCf 12,13,21)
	<i>yazuqlu</i> (KCCa 3,5)
yazuqluđ	'vétkes' (MHUd 37, 48)
yazuqsuz	'büntelen' (KCCf 5)
yák	'démon' (MHUa 3, 6, 9, 10, 12, 17, 24 MHUb 7, MHUc 6, 29, 41)
	<i>beř törlüg yáklár</i> 'az öfféle démon' (MHUa 5)
	<i>todunçsuz ıwıwıwsuz suq yák</i> 'a telhetetlen és szégyentelen mohóság démona' (MHUa 11, MHUd 31-32, 39-40)
	<i>yák içkák</i> 'a démon és gonosz' (MHUc 21-22)
yemki	'böjt'
	<i>yemki baçaq</i> 'jemki böjt' (MHUd 13-14, 59)
	<i>yemki olur-</i> 'jemki (böjtöt) ül' (MHUd 2, 4, 9-10, 13)
yer	'föld, (e)világ' (TKTa, TBKa, TK Tb, TKTh, TBKc, TKTk, TKTL, TBKd, TONa 78, TONc 23, TOND 18, IKB 3, 23, IÖHa 66, IGN 21, MHUb 10, 13, 14, 27, MHUc 39, 44, 46, MHUd 46, KCCb 9, KCCg 1, JNNa 14, JHA 1)
yerenci is	'aljas dolog, hitvány dolog' (JHA 16)
yıřra'el	'Izrael' (JHA 5, 6, 15, 27, 29, 30, 35, 43)
Yıřraeller (héb.)	'a zsidók' (JNNc 1, 2, 5)
yoqtan bar et-	'a semmiből megalkot, terem' (JHA 6)
yol	'út; istenkeresés' (IABc, IABf, ISN 6, 20, 24, 26, 30, 33, IGN 33)
	<i>áki ađuluđ yol</i> 'Két Méreg Út' (MHUc 2-3)
	<i>eyi yol</i> 'jó, helyes út' (JNNa 52)
	<i>tänjri yolu</i> 'isten útja' (KCCf 3)
yüq	'feloldozás' (KCCf 10)
zawal (ar.)	'pusztulás, szerencsétlenség' (JHA 35)
	<i>yıwıwuqtu zawal waıxtları aların</i> 'közel van az ő pusztulásuk ideje' (JHA 35)
zehir (per.)	'mérég; a bektasi költészetben az ego hatása, amely elválasztja az embert Istentől' (IABd)
zühd (ar.)	'aszkézis' (ISN 27)
zü'l-celál (ar.)	'hatalmas (Isten)' (ISN 43, IGN 2)